

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง หมู่ 6 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวสายสุนีย์ พรอินทร์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

สายสุรีย์ พรอินทร์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง หมู่ 6 ตำบลคลองม่วง
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์ ดร. วีรชัย อองหาญ, 54 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดงกรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง หมู่ 6 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระหว่าง
เดือนธันวาคม 2544- กรกฎาคม 2545 ซึ่งในการประเมินผลครั้งนี้ได้ใช้แบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ
รวมไปถึงแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ เข้ามาเป็นตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ
กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาคือ ชาวบ้านทั่วไป สมาชิกผู้กู้เงิน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน
เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านว่ามีความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและ
กันเพียงใด การบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านเป็นไปตามหลักการบริหารหรือการจัดการที่ค่อนข้าง
สมบูรณ์ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร การควบคุมงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จะยืนยันถึงศักยภาพ
ของหมู่บ้านเป็นอย่างดี

ผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ การเกิดกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดงเกิดจากความร่วมมือ
และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในหมู่บ้าน

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

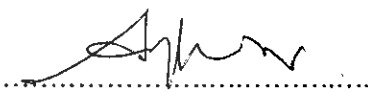
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตร สาขาการจัดการและประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. วีรชัย อางหาญ)

กรรมการสอบ

(อาจารย์อุษณีย์ กิตกำธร)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทองพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2545

๒๑ ธ.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ ดร. วีรชัย อัจฉาญ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- นางสาวทิพย์สุดา ไชยพุกฤษ์ และนายพามิษฐ์ สิ้นสุข ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ
- พัฒนาการอำเภอปากช่อง ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่
- เพื่อนบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านประจำตำบลคลองม่วงที่ให้ความร่วมมือในเรื่องต่าง ๆ
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกและขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรม และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

สายสุนีย์ พรอินทร์

บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
1.3 กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
1.4 วิธีดำเนินการ.....	3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์.....	4
2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	5
2.3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	6
2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	6
2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน.....	6
2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	6
2.7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	7
2.8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน.....	8
2.9 เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง.....	13

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

3.1 วิธีการประเมินโครงการ.....	15
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	17
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	18
3.4 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	19
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	33
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	33

บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	34
4.2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	42
4.3 ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้.....	47
4.4 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	48

บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	52
5.2 วิธีการดำเนินการ.....	52
5.3 ผลการดำเนินการ.....	52
5.4 อภิปรายผล.....	53
5.5 ข้อเสนอแนะ.....	54

บรรณานุกรม

ประวัติผู้เขียน

ภาคผนวก

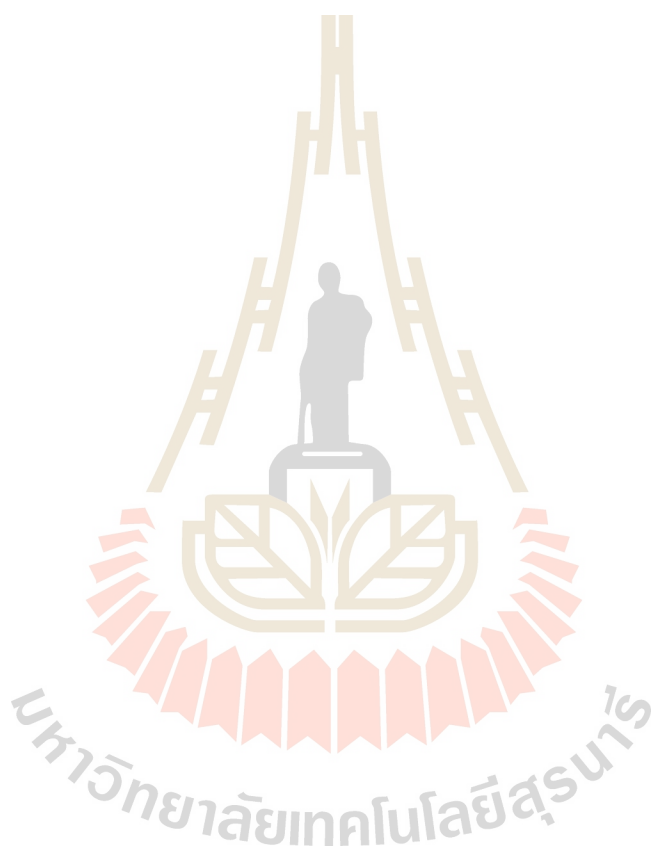
ภาคผนวก ก แผนที่

ภาคผนวก ข-1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ภาคผนวก ข-2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ภาคผนวก ค แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- ภาคผนวก ง แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมือง
- ภาคผนวก จ ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ไปงัวแดง
- ภาคผนวก ฉ แบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

2.1.....	8
3.1.....	16

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1.....	12
3.1.....	23
3.2.....	26
3.3.....	28
3.4.....	32
4.1.....	39
4.2.....	39
4.3.....	40
4.4.....	40
4.5.....	41
4.6.....	41
4.7.....	44
4.8.....	44
4.9.....	44

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

จากปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง การไม่มีทุนเพื่อมาพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ ประกอบกับประเทศได้ประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ประชาชนเดือดร้อนอันเนื่องมาจากปัญหาภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการตกงาน ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำทำให้เกษตรกรมีหนี้สินนอกระบบ เกษตรกรต้องแบกรับภาระหนี้สินที่มีดอกเบี้ยสูงจากปัญหาเหล่านี้รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงปัญหา จึงได้มีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาทขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำให้กับประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อนำไปใช้ในการลงทุนและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สร้างอาชีพเสริม ลดรายจ่าย สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน โดยให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกองทุนกันเอง เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย นำไปสู่การพอกพอกกิน การสร้างชีวิตใหม่เมื่อประชาชนมีรายได้ก็จะทำให้ครอบครัวมีรายได้และประเทศมีรายได้ ทำให้พื้นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำไปในอนาคตอีกทั้งเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นสู่การพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

การศึกษาวิจัยนี้ เพื่อจะทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของแต่ละกองทุนได้บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล และก่อให้เกิดผลประโยชน์กับหมู่บ้านและชุมชนมากน้อยเพียงใด ภายใต้การบริหารจัดการกันเองของคนในชุมชนด้วยสาเหตุนี้ รัฐบาลจึงเห็นสมควรให้มีการประเมินและติดตามผลการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของแต่ละกองทุนหมู่บ้าน โดยมีบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแต่ละกองทุนเป็นผู้เข้าไปทำการศึกษาวิจัย และทำการประเมินผลความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปแบบของสารนิพนธ์ (Substantive Report)

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

1) ท้องถิ่นมีกองทุนหมุนเวียน เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก

2) ท้องถิ่นชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

3) ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

4) เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น

1.2.2 เพื่อทราบว่า ปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านโป่ง วัวแดง และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มีหลากหลายรูปแบบตามแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินของแต่ละบุคคล เช่น แนวความคิดในการประเมินของสเตก (Stake's Concepts of Evaluation) ที่กล่าวว่า การประเมิน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน แนวคิดในการประเมินของอัลคิน (Alkin's Concept of Evaluation) ที่กล่าวว่า การประเมิน เป็นการประมวลผลข้อมูลใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการเลือกการดำเนินการ โครงการ แนวคิดในการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ที่กล่าวว่า การประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลการตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและกำหนดตัวชี้วัด และแนวคิดในการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) การประเมินเป็นกระบวนการของการกำหนดข้อมูล ที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อนำมาเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ

ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ใช้ตัวแบบทางความคิดแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam เป็นกรอบความคิดในการประเมินการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้เป็นไปตามความคิดตามแบบหลักสูตรการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า ซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยที่อักษรย่อมีความหมายดังนี้

C	ข้อมูลจาก	Context	คือ บริบทของหน่วยระบบ
I	ข้อมูลจาก	Input	คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ข้อมูลจาก	Process	คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ข้อมูลจาก	Product	คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

1.4 วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านโป่งวัวแดง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่
- 2) ใช้ซิฟฟ์โมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้และตัวแปรเก็บข้อมูล
- 3) รวบรวมข้อมูล จากแบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ และทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
- 4) ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูล

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) ได้เข้าใจถึงกระบวนการในการพึ่งพาตนเองของประชาชนในหมู่บ้านและได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองของสมาชิกในหมู่บ้าน
- 3) ได้เข้าใจถึง ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินงานที่ช่วยส่งเสริม และขัดขวางการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) ผลการศึกษาวิจัยสามารถนำไปพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนกระบวนการการบริหารและจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดการระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนตนเอง

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุน
- 4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาให้หมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการเรียนรู้มีความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพของตนเอง ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5) ประชาชนในท้องถิ่น มีศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

2.1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (รายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวก ข-1)

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (รายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวก ข-1)

2.2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 9 หมวด ดังนี้

หมวด 1 ชื่อความทั่วไป

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุน และติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

หมวด 9 บทเฉพาะกาล (รายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวก ข-2)

2.3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ถูกกำหนดให้เป็นไปตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (ภาคผนวก ข-2)

แบบฟอร์มที่ใช้ในการติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ภาคผนวก ค)

2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ภาคผนวก ง)

2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านโป่งวัวแดง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง เริ่มจัดตั้ง เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2544 มีสมาชิกในครัวเรือนที่เข้าร่วมในการประชุมจัดตั้ง และร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 135 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 75 ของครัวเรือนทั้งหมด มีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองม่วง พัฒนาการ เกษตรอำเภอปากช่อง อาจารย์ใหญ่และรองอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโป่งวัวแดง เข้าร่วมสังเกตการณ์และร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยระเบียบข้อบังคับดังกล่าว ได้ยึดตามแบบตัวอย่างระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสันติสุขสัน ตำบลวังซัย อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นหลัก และมีการปรับเปลี่ยนระเบียบเป็นบางข้อบังคับให้เหมาะสมกับหมู่บ้านโป่งวัวแดง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง เริ่มมีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2544 เป็นต้นไป (รายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวก จ)

2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับผู้สมัครคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้สมัคร คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง ข้อ 33 (ภาคผนวก จ) กล่าวคือ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่มีความต้องการจะขอกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านจะต้องระบุวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงิน

2.7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

2.7.1 รูปแบบการประเมิน

แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพพี ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ในเกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2544)

- 1) กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
- 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำมาเสนอผู้บริหาร

2.7.2 หลักของการประเมิน

สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบชีพพี (CIPP Model) มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2544)

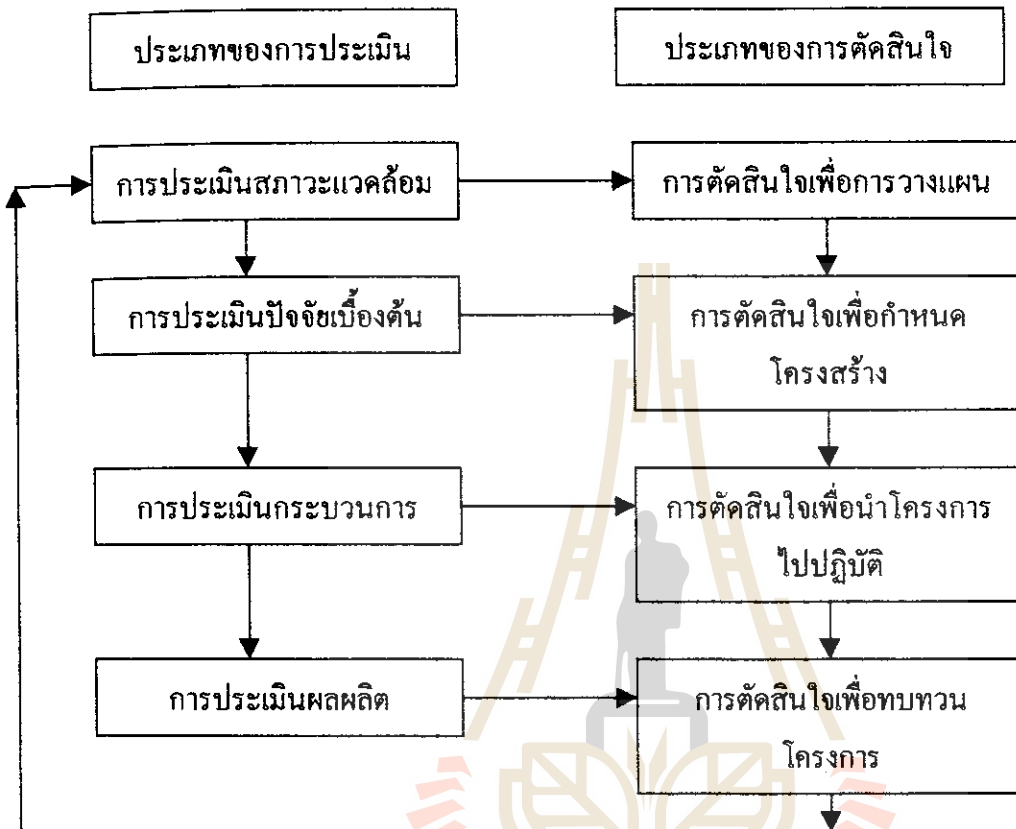
- 1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation :C) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation :I) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้า ของหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation :P) เป็นการประเมินกระบวนการจัดการของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation :P) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

2.7.3 ประเภทของการตัดสินใจ

ประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

- 1) การตัดสินใจเพื่อวางแผน (Planning Decisions)
- 2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง (Structuring Decisions)
- 3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decisions)
- 4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions)

และสตฟเฟิลบีม ได้นำเสนอแผนภาพ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภาพที่ 2.1 (การประเมินเพื่อพัฒนา,2544)

แผนภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจ

สำหรับการใช้ CIPP Model ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ CIPP Model วิเคราะห์ทั้งหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ดูแลและหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลแต่ละราย

2.8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิต ให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่

หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับ การบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ

2.8.1 หลักการวิเคราะห์โครงการสามารถจำแนก ได้ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.8.1.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ภายนอก ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อโครงการ ที่อาจจะส่งผลให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบภายใน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ส่วนประกอบของโครงการประกอบด้วย ความสมบูรณ์ของโครงการ ความเหมาะสมของโครงการ และความเป็นไปของโครงการ

2.8.1.2 การวิเคราะห์โครงการโดยระบบ เป็นการนำเอาองค์ประกอบทุกส่วนของระบบของโครงการมาวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น

- 1) การวิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้น (Input) เช่น กำลังคน งบประมาณ อุปกรณ์
- 2) การวิเคราะห์กระบวนการ (Process) หมายถึง กิจกรรม วิธีการดำเนินการ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
- 3) การวิเคราะห์ผลผลิต (Product) ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด
- 4) การวิเคราะห์ผลกระทบ (Impact) หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินการโครงการสิ้นสุดไปแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ยังมีผลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตามมา

2.8.2 ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์โครงการ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2544)

2.8.2.1 ความเหมาะสมของโครงการซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความจำเป็นของการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพื่อกำหนดปัญหา ความจำเป็น และเหตุผล ในการริเริ่มโครงการ รวมทั้งการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ มีประเด็นที่นำมาพิจารณา ดังนี้

- 1) ความเป็นไปได้ทางด้านวิชาการ
- 2) ความพร้อมของการบริหารโครงการให้ประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมาย
- 3) ความพร้อมของปัจจัยสนับสนุนในโครงการ สามารถดำเนินการ ได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ

2.8.2.2 ผลตอบแทนของการดำเนินโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาอัตราส่วนผลตอบแทน-ต้นทุน (Benefit-Cost Ratio) และประสิทธิผลของการดำเนินการ (Cost-Effectiveness Analysis)

2.8.2.3 การศึกษาและการคาดคะเนผลประโยชน์ ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นการศึกษาการดำเนินการโครงการ โดยพิจารณาจากแนวโน้มในอนาคตที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสถานะแวดล้อม และเป็นการรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ที่นำไปกำหนดเป็นนโยบาย ที่จะนำไปปฏิบัติ ที่จะทำให้การดำเนินการโครงการสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2.8.3 ขั้นตอนของการวิเคราะห์โครงการ เพิ่มประสิทธิภาพ

ขั้นตอนของการวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ สามารถจำแนกได้ออกเป็น 4 ลักษณะดังนี้ (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2544)

- 1) การวิเคราะห์ความต้องการในการดำเนินการ โครงการของผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 2) การวิเคราะห์ด้านเทคนิคทางวิชาการ และสภาพแวดล้อมของโครงการ
- 3) การวิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้นที่เข้าสู่โครงการ
- 4) การวิเคราะห์การบริหาร โครงการ

2.8.4 ประโยชน์ของการวิเคราะห์โครงการ (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2544)

- 1) ได้รับข้อมูลที่ส่งผลการตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบและมีความยุติธรรม
- 2) ได้รับข้อมูลเพื่อนำมาพิจารณาเลือกทางเลือกหรือวิธีการที่เหมาะสม
- 3) ได้รับข้อมูลที่จะนำมาช่วยในการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดให้สามารถใช้ได้
อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด
- 4) ก่อให้เกิดความมั่นใจ ในการใช้ทรัพยากร ได้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ของโครงการนั้น ๆ
- 5) ได้รับแนวทางในการติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรและการดำเนินการ
ตามโครงการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) ได้รับข้อมูลในการอธิบายเหตุผลและสาเหตุของความสำเร็จ และความล้มเหลว
ของโครงการกับสภาพการดำเนินโครงการได้เป็นอย่างดี

2.8.5 เทคนิควิธีในการวิเคราะห์โครงการ

เทคนิควิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์โครงการแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) การวิเคราะห์โดยใช้การตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement) เป็นการพิจารณาความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของโครงการแต่ละส่วน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence:IOC)

2) การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Studies) เป็นการรวบรวมข้อมูลของโครงการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมของโครงการ โดยมีการศึกษาความเป็นไปได้ใน 3 ลักษณะทาง คือ การประเมินความต้องการ (Needs Assessment) การวิเคราะห์ผลตอบแทน-ต้นทุน (Benefit-Cost Analysis) และการวิเคราะห์ขนาดและขอบเขตของโครงการ(Scope and Size Analysis)

3) การทดลองนำร่อง (Pilot Study) เป็นการนำโครงการไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในสถานการณ์จริงเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคที่จะนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงโครงการก่อนที่จะนำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบในสถานการณ์จริง

2.8.6 คำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์โครงการ (การประเมินเพื่อพัฒนา,2544)

- 1) ทำไมต้องจัดทำโครงการนี้ โดยพิจารณาว่าโครงการมีความเป็นมา หลักการและเหตุผลในการดำเนินโครงการอย่างไร
- 2) ลักษณะของโครงการ เป็นโครงการทดลอง หรือเป็นโครงการประจำที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- 3) จุดประสงค์ของโครงการมีอย่างไร มีความสอดคล้องกับนโยบายมากหรือน้อยเพียงใด
- 4) การดำเนินการโครงการทำอย่างไร โดยพิจารณาว่า โครงการมีวิธีการดำเนินการ และมีการบริหารโครงการอย่างไร จึงจะช่วยส่งเสริมให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด
- 5) พิจารณาช่วงระยะเวลาในการดำเนินโครงการว่า มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
- 6) ผู้รับผิดชอบคือใคร โดยพิจารณาคุณสมบัติเฉพาะบุคคลว่ามีความเหมาะสมหรือไม่
- 7) สถานที่ดำเนินโครงการอยู่ที่ไหน โดยพิจารณาความเหมาะสม
- 8) มีรูปแบบการบริหารโครงการอย่างไร
- 9) ความพอเพียงของปัจจัย และแหล่งงบประมาณ
- 10) มีการติดตาม ประเมินโครงการอย่างไร มีเกณฑ์การตัดสินใจอย่างไร
- 11) ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการคืออะไร ใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์
- 12) ความเหมาะสมความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ของโครงการเป็นอย่างไร

จากแนวคำถามดังกล่าว สามารถนำมาสร้างเป็นตารางสำหรับการวิเคราะห์โครงการ ดังตาราง
ที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ตารางสำหรับการวิเคราะห์โครงการ

รายการพิจารณา	การตัดสินใจ	
	มี	ไม่มี
1. หลักการและเหตุผล		
1.1 มีข้อมูลยืนยันชัดเจน		
1.2 มีความสอดคล้องระหว่างปัญหา		
1.3 มีความเป็นเหตุผล น่าเชื่อถือ		
2. วัตถุประสงค์ของโครงการ		
2.1 ความชัดเจนเฉพาะเจาะจง		
2.2 มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ		
2.3 กำหนดขอบเขตเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติงาน		
2.4 สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด		
3. มีเป้าหมายชัดเจน		
4. วิธีดำเนินการของโครงการ		
4.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์		
4.2 มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องของกิจกรรม		
4.3 วิธีดำเนินงานเป็นลำดับขั้นค่อนข้างง่าย		
4.4 กิจกรรมเป็นไปตามทฤษฎีหรือหลักการ		
4.5 กำหนดช่วงเวลาในการดำเนินงานที่เหมาะสม		
5. มีแผนงานการดำเนินงานที่ชัดเจน		
6. งบประมาณของโครงการมีความเหมาะสม		
7. ผู้รับผิดชอบและบุคคลที่ปฏิบัติงานมีความเหมาะสม		
8. ระบบการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน		
9. เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน		
10. เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม และคุ้มค่าต่อการลงทุน		
11. มีความสอดคล้องกับแผนงานหลักของหน่วยงานต้นสังกัด		

2.9 เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

2.9.1 หลักการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย วางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาชนเองไม่ใช่หน้าที่ของรัฐ ดังนี้ (การวิจัยชุมชน, 2545)

- 1) ประชาชนมีความเคารพในตัวเอง
- 2) มีเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่มหรือทำการเคลื่อนไหว
- 3) มีเสรีภาพที่จะเลือกหรือปฏิเสธ
- 4) เป็นเจ้าของในการดูแลกิจกรรมทรัพยากรธรรมชาติ

2.9.2 ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (การวิจัยชุมชน, 2544)

เป็นความสามารถของหน่วยธุรกิจชุมชนที่ปกป้องตนเองให้พ้นจากการเอารัดเอาเปรียบจากหน่วยเศรษฐกิจอื่น ประกอบด้วย

- 1) ภูมิคุ้มกันทางความคิด เป็นการพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง การพึ่งตนเอง
- 2) ภูมิคุ้มกันในด้านการปฏิบัติ เป็นการชี้แนะแนวความคิดจนสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจจนซึมซับหลักการและนำไปปฏิบัติอย่างเต็มใจ

2.9.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

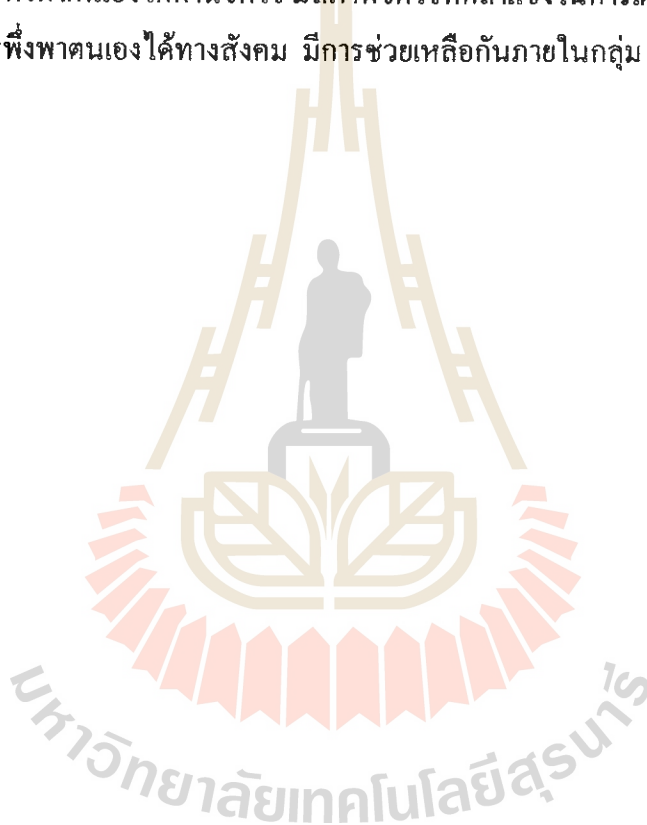
ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง (การวิจัยชุมชน, 2544)

- 1) สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชน
- 2) สมาชิกมีจิตสำนึกการพึ่งตนเองและพร้อมที่จะร่วมกันจัดการปัญหาของตนและท้องถิ่นหรือชุมชน
- 3) สมาชิกในชุมชนเป็นผู้คัดเลือกผู้นำชุมชนด้วยตนเอง
- 4) ผู้นำชุมชนมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และมีความรับผิดชอบ
- 5) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน
- 6) สมาชิกเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมการบริหารจัดการชุมชน
- 7) ชุมชนมีแผนงานการพัฒนาชุมชนทุก ๆ ด้าน
- 8) การพึ่งพาความช่วยเหลือภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่ใช่พึ่งพาตลอดไป
- 10) มีเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนหรือหน่วยงานอื่น

2.9.4 แนวความคิดการพึ่งตนเองของชุมชน (การวิจัยชุมชน, 2544)

กล่าวคือชุมชนมีความสามารถในการดำรงตนเองอยู่ได้อย่างอิสระ สามารถเลี้ยงตัวเองได้มีอิสระทางความคิด การที่ชุมชนจะพึ่งพาตนเองได้นั้นจะต้องมีการพึ่งพาตนเองด้วยกัน 5 ด้าน ดังนี้

- 1) การพึ่งพาตนเองได้ด้านเทคโนโลยี
- 2) การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ คือสามารถทำมาหาเลี้ยงชีพได้
- 3) การพึ่งพาตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ
- 4) การพึ่งพาตนเองได้ด้านจิตใจ มีสภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการเผชิญปัญหา
- 5) การพึ่งพาตนเองได้ทางสังคม มีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

บทที่ 3 วิธีการประเมินโครงการ

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการ เป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) การประเมินในเชิงระบบ มีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลอง (Model) ขึ้น เพื่อใช้ในการประเมิน เช่น Scriven , Stufflebeam เป็นต้น

รูปแบบการประเมิน รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นแบบจำลอง (Model) ของ Stufflebeam ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้นำเสนอไว้ในบทที่ 1-2 ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งระดับหมู่บ้าน และระดับรายบุคคล ดังนี้

- 1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและสมาชิกผู้ก่อเป็นรายบุคคล
- 2) การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
- 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการรวมทั้งพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2544)

จากกรอบทฤษฎีแนวความคิดดังกล่าว สามารถนำมาสร้างเป็นแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ได้ดังแผนภาพที่ 3.1

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

ผลผลิต(O)

- O1= จำนวนผู้ได้กู้
- O2= ยอดเงินให้กู้
- O3= กองทุนสะสม
- O4= ชื่อเสียงของชุมชน
- O5= อื่น ๆ เช่นนักศึกษา

กระบวนการ(P)

- P1= การคัดเลือกผู้กู้
- P2= การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- P3= วิธีทำธุรกิจ
- P4= การทำบัญชี
- P5= การช่วยหาตลาด
- P6= กิจกรรมอื่น เช่น บทบาทของนักศึกษา

ปัจจัยนำเข้า(I)

- I1= นโยบายรัฐบาล
- I2= เงิน 1 ล้านบาท
- I3= คณะกรรมการกองทุนฯ
- I4= เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- I5= ผู้สมัครขอกู้
- I6= อื่น ๆ เช่นนักศึกษาและทุนสะสมของหมู่บ้าน

อาจถือเป็นหน่วยระบบ AA : ทุนสะสมของหมู่บ้าน

ทุนสะสมของหมู่บ้าน

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

ปัจจัยนำเข้า(I)

- I1= เงินที่กู้ได้มา
- I2= เงินอื่น ๆ
- I3= สถานที่วัตถุดิบ
- I4= เทคนิควิธีทำงาน
- I5= อื่น ๆ เช่นนักศึกษาผ่านงาน

กระบวนการ(P)

- P1= การทำกิจการถูกวิธี
- P2= การหาตลาดที่ดี
- P3= การหาวัตถุดิบที่ดี
- P4= การทำบัญชี
- P5= การวิเคราะห์ประเมิน

ผลผลิต(O)

- O1= รายได้เป็นเงิน
- O2= ผลเป็นสิ่งของ
- O3= ผลเป็นชื่อเสียง
- O4= ผลเป็นความพอใจ
- O5= อื่น ๆ เช่นนักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

อาจจะถือว่าเป็น หน่วยระบบ BB : ทุนสะสมของแต่ละราย

ทุนสะสมเข้าของกิจการ

บริษัท (C)

แผนภาพที่ 3.1 แสดงองค์ประกอบภายในกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “จิวพีโมเดล”

จากแผนภาพที่ 3.1 แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงาน ของกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง และผู้กู้ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วงคือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายโดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วงคือหน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพมีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ และมีผลผลิต ได้แก่ O ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ

หน่วยระบบ B คล้ายกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย มี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการ และมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุน เป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำวิธีการดำเนินงานให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ก็ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่น สภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชนตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป ของประเทศและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว (อ่างอิงชูดวิชาสารนิพนธ์, 2544)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง สมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโป่งวัวแดง หมู่ 6 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ของการดำเนินโครงการ ซึ่งมีทั้งหมด 180ครัวเรือน ตามแบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) หมายถึง สมาชิกบางส่วนของกลุ่มประชากรเป้าหมายที่เป็นตัวแทนที่ดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามแบบรายงาน(บร.)ต่าง ๆ (ภาคผนวก ฉ)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ และแบบเก็บข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (แบบรายงาน บร.1)
- 2) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (แบบรายงาน บร.2)
- 3) แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (แบบรายงาน บร.3)
- 4) แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (แบบรายงาน บร.4)
- 5) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (แบบรายงาน บร.5)
- 6) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงิน จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (แบบรายงาน บร.6)
- 7) แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (แบบรายงาน บร.7)
- 8) โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (แบบรายงาน บร.8)
- 9) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (แบบรายงาน บร.9)
- 10) แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (แบบรายงาน บร.10)
- 11) แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (แบบรายงาน บร.11)
- 12) การวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชน (แบบรายงาน บร.12)
- 13) เครื่องคำนวณในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
- 14) แบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในลักษณะอื่น ๆ มีดังนี้

- การสังเกตและการบันทึก เป็นการสังเกตและการบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม

- การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้าน ไปงัวแดง

- กล้องถ่ายรูป เป็นการถ่ายรูปประกอบกิจกรรม การจัดเวทีชาวบ้าน และการจัดเวทีประชาคมระดับตำบล เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ

3.4 ตัวแบ่งและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบ ซิฟฟ์ โมเดล (CIPP Model)

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวความคิดเชิงระบบที่แสดงไว้ในแผนภาพที่ 3.1 ประกอบด้วยหน่วยระบบ 2 ระบบ คือ

3.4.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 หมวด คือ

3.4.1.1 ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) ประกอบด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1) บริบทระดับประเทศ ได้แก่

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และ

ขนาดย่อม (SMEs)

- ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน
- ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือบางคนเรียกว่า

ว่าความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

2) บริบทระดับท้องถิ่น ได้แก่

- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
- สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน
- ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน
- ด้านวัฒนธรรม
- ศักยภาพของการวิวัฒนาการของหมู่บ้าน

3.4.1.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

- 1) นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 2) เงิน 1 ล้านบาท
- 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน

- 4) คณะกรรมการหมู่บ้าน
- 5) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 6) ผู้สมัครขอกู้

3.4.1.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

- 1) การคัดเลือกผู้กู้
- 2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- 3) การรับชำระหนี้
- 4) การทำบัญชี
- 5) การช่วยหาตลาด

3.4.1.4 ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - จำนวนผู้กู้
 - ยอดเงินให้กู้
- 2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่
 - จำนวนผู้ที่ได้กู้
 - จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - การขยายกิจการของผู้กู้
 - การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
- 1) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
 - กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
 - ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
 - ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
 - ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

3.4.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

ตัวชี้วัดหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

3.4.2.1 ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) ของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบท เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วในตัวชี้วัดในหน่วยระบบ A

2) ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วในตัวชี้วัดในหน่วยระบบ A

3) ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว

- ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
- หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- หนี้ภายนอกนอกระบบของผู้กู้
- อาชีพหลักของผู้กู้
- รายได้ของครอบครัว
- ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

3.4.2.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปร ต่อไปนี้

- 1) เงินที่กู้ได้มา
- 2) เงินอื่น ๆ
- 3) สถานที่และวัตถุดิบ
- 4) เทคนิควิธีทำงาน

3.4.2.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) การทำกิจการที่ถูกต้องวิธี
- 2) การหาตลาดที่ดี
- 3) การวัตถุดิบที่ดี
- 4) การทำบัญชี

3.4.2.4 ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน

- 1) ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - รายได้เป็นเงิน
 - ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
- 2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่
 - ผู้กู้ได้ขยายกิจการ

- ผู้ปฏิบัติงานด้วยเทคนิควิธีที่ดัดขึ้นอันเนื่องมาจากการศึกษาค้น

คว้าด้วยตนเอง

3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- ผู้ผู้มีการพึ่งตนเอง
- ผู้ผู้มีความสามารถ และมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นตัวเงิน ผู้ผู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้นในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินผู้ผู้ให้กับผู้ผู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จ

3.4.3 การประเมินบริบท (Context)

3.4.3.1 การประเมินบริบท (Context) มีรายละเอียด ดังตารางที่ 3.1 ดังนี้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
4. วัฒนธรรมประเพณี	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนวัด/โบสถ์ 2. จำนวนพระ/เณร 3. ภาษาพื้นบ้าน 4. ประเพณีที่สำคัญ 5. ความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้อาวุโส 3. ชาวบ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. การสังเกต 3. ศึกษาจากเอกสาร
5. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนสภาพโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ หอกระจายข่าว ศาลาประชาคม ฯลฯ 2. จำนวนและสภาพทรัพยากร เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ฯลฯ ที่เป็นสาธารณประโยชน์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำชุมชน 2. หมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. การสังเกต
6. ผู้นำชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเภทผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2. กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ (ชื่อ อายุ ความเชี่ยวชาญ) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. ออกแบบสอบถาม
7. ความเข้มแข็งของชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามัคคี 2. ความซื่อสัตย์ 3. การช่วยเหลือกัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชาวบ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.2 ครั้งที่ 1(มาจากข้อมูลดิบ สัมภาษณ์ 30 ครั้วเรือน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	4. การยกย่องคนทำความดี 5. โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม 6. การจัดทำแผนงานแก้ปัญหาชุมชน		
ระดับรายบุคคล 8. อาชีพเดิม	1. อาชีพหลัก/รอง 2. ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11
9. สมาชิกในครอบครัว	1. สมาชิกในครอบครัวและรายละเอียด เช่น จำนวน อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การมีงานทำ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
10. สภาพการเป็นอยู่อาศัย	1. มีบ้านเป็นของตนเองหรือไม่	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์เพิ่มเติม 2. การสังเกต
11. รายได้ของครอบครัว	1. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน 2. ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
12. หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน	1. จำนวนหนี้สินที่มีอยู่ก่อนกู้เงินกองทุน 2. สาเหตุของการมีหนี้สิน	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์

3.4.3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) มีรายละเอียดตามตารางที่ 3.2 ดังนี้

ตารางที่ 3.2 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินบริษัท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน 1. นโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ	1. รายละเอียดของ ระเบียบสำนักนายกฯ 2. รายละเอียดของ ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. ระเบียบสำนัก นายกฯ 2. ระเบียบที่เกี่ยวข้อง กับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่ง ชาติ	1. ศึกษาจากเอกสาร
2. คณะกรรมการ ระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง	1. จำนวนคณะ อนุกรรมการ 2. องค์ประกอบคณะ อนุกรรมการ 3. สัดส่วนกรรมการ ภาคประชาชน 4. การปฏิบัติหน้าที่ ของส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง	1. พัฒนาชุมชน 2. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
3. การประชาสัมพันธุ์	1. ช่วงเวลาที่มีการ ประชาสัมพันธุ์ 2. ประเภทสื่อในการ ประชาสัมพันธุ์ 3. ความทั่วถึงในการ ประชาสัมพันธุ์ 4. เนื้อหาในการ ประชาสัมพันธุ์	1. ผู้นำชุมชน 2. ชาวบ้าน 3. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 4. ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน	1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต 3. ศึกษาจากเอกสาร

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
4. คณะกรรมการ	1. จำนวน 2. คุณสมบัติ 3. วิธีการได้มา 4. สัดส่วนกรรมการ ภาคประชาชน 5. การปฏิบัติหน้าที่ ของส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง	1. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. ศึกษาจากเอกสาร
ระดับรายบุคคล 5. จำนวนเงินที่ผู้กู้ได้ รับอนุมัติ	1. เจ้าหน้าที่เงินกู้ที่ได้ รับอนุมัติ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงิน กู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1
6. วัตถุประสงค์การกู้ เงินตามโครงการ	1. วัตถุประสงค์ที่กู้เงิน	1. สมาชิกกองทุนฯที่ ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1
7. ความรู้และทักษะ ในการประกอบอาชีพ	1. ความรู้และทักษะที่ มีอยู่	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงิน กู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1

3.4.3.3 การประเมินกระบวนการ (Process) มีรายละเอียดตามตารางที่ 3.3 ดังนี้

ตารางที่ 3.3 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล การประเมินบริบท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน 1. การจัดทำระเบียบ กองทุนหมู่บ้าน	1. กระบวนการในการ จัดทำระเบียบกองทุน หมู่บ้าน 2. ผู้มีส่วนร่วมในการ จัดทำ 3. ปัญหาอุปสรรคใน การจัดทำ	1. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3. ระเบียบกองทุน หมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม จากคณะกรรมการ กองทุนและชาวบ้าน
2. การจัดทำเอกสาร ขอขึ้นทะเบียน	1. กระบวนการในการ จัดทำระเบียบกองทุน หมู่บ้าน	1. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์
3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับสมาชิกกองทุน - การรับสมัคร	1. ช่วงเวลาในการรับ สมัคร 2. ค่าธรรมเนียมใน การสมัคร 3. ขั้นตอนการรับ สมัคร 4. คุณสมบัติของผู้ สมัคร 5. ปัญหาและอุปสรรค	1. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. สัมภาษณ์จากคณะ กรรมการกองทุน 3. ศึกษาจากเอกสาร
- การหมดสมาชิก ภาพ	1. การหมดสมาชิก ภาพ	1. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนฯ	1. การสัมภาษณ์ 1. ศึกษาจากเอกสาร
- ประเภทสมาชิก	1. การกำหนดประเภท ของสมาชิก	1. คณะกรรมการกอง ทุนฯ	1. การสัมภาษณ์

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
- การทำทะเบียนสมาชิก	1. ความเป็นปัจจุบันในการจัดทำ 2. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. เอกสารด้านทะเบียนสมาชิก	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
4. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนฯ - ขั้นตอนการขอกู้	1. ขั้นตอนการขอกู้ 2. เอกสารประกอบการขอกู้ 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุน 2. สมาชิกกองทุน 3. ระเบียบกองทุน 4. เอกสารการขอกู้	1. การสัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
- การคัดเลือกการขอกู้	1. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและเหตุผล 2. วิธีการคัดเลือกและเหตุผล 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
- การคัดเลือกผู้กู้	1. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและเหตุผล 2. เอกสารประกอบการขอกู้ 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุน 2. สมาชิกกองทุน	1. สัมภาษณ์ 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
- การโอนเงินให้ผู้กู้	1. ขั้นตอนการโอนเงิน 2. อุปสรรคปัญหา	1. คณะกรรมการกองทุน 2. สมาชิกกองทุนฯ ที่ได้รับเงินกู้ 3. หลักฐานการโอนเงิน	1. การสัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
- การชำระหนี้	1. ขั้นตอนในการชำระหนี้	1. คณะกรรมการกองทุน	1. การสัมภาษณ์

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	2. ปัญหาอุปสรรค	2. สมาชิกกองทุนที่ ส่งคืนเงินกู้ 3. เอกสาร ในการส่ง เงินคืน	
5. ระบบบัญชีกอง ทุน	1. จำนวนบัญชีที่จัดทำ 2. ชื่อบัญชี เช่น บัญชี ลูกหนี้ บัญชีดุลเงิน ค้างจะ 3. ความเป็นปัจจุบัน 4. ผู้จัดทำ 5. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน	1. การสัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
6. การจัดสรรผล ประโยชน์	1. สัดส่วนในการจัด สรร	1. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุน ฯ	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
7. การสร้างเครือข่าย การเรียนรู้โดย บัณฑิตกองทุนฯ	1. ประเภทเครือข่าย 2. กลุ่มคนที่เข้าร่วม เครือข่าย 3. วิธีการสร้างเครือ ข่าย 4. ความพึงพอใจของผู้ ที่เข้าร่วมเครือข่าย 5. ประโยชน์ที่ได้รับ จากการสร้างเครือข่าย	1. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน 2. บัณฑิตกองทุน 3. สมาชิกกองทุน	1. การสัมภาษณ์ 2. สังเกตแบบมีส่วน ร่วม
8. การตรวจสอบการ ใช้จ่ายเงินกู้	1. ผู้ที่ทำการตรวจสอบ 2. วิธีการตรวจสอบ	1. คณะกรรมการกอง ทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนที่ ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตแบบมีส่วน ร่วม

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับรายบุคคล 9. การใช้จ่ายเงินกู้	1. รายละเอียดการใช้ จ่าย	1. สมาชิกกองทุนที่ ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2. บัญชีการใช้จ่ายเงิน ของสมาชิกกองทุน รายบุคคล	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. ศึกษาจากเอกสาร
10. การทำบัญชีใช้ จ่ายเงิน	1. การทำบัญชี	1. สมาชิกกองทุน 2. บัญชีการใช้จ่ายเงิน ของสมาชิกกองทุน รายบุคคล	1. การสัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
11. การหาตลาด	1. วิธีการหาตลาด 2. ผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำ ในการหาตลาด	1. สมาชิกกองทุน	1. สัมภาษณ์
12. การหาความรู้ เพิ่มเติม	1. วิธีการหาความรู้ เพิ่มเติม	1. สมาชิกกองทุน	1. สังเกตจากการ เสวนาตามแบบ บร.6

3.4.3.4 การประเมินผลผลิต (Product) มีรายละเอียดตามตารางที่ 3.4 ดังนี้

ตารางที่ 3.4 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินบริบท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน 1. จำนวนสมาชิกกองทุน	1. จำนวนสมาชิก ณ วันที่เริ่มก่อตั้งกองทุน 2. จำนวนสมาชิกที่มีการเพิ่มขึ้นลดลง 3. เหตุที่สมาชิกเพิ่มขึ้นลดลง	1. คณะกรรมการกองทุน 2. ทะเบียนสมาชิกกองทุน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
2. ยอดเงินให้กู้	1. ยอดเงินที่มีผู้มาขอกู้และยอดเงินที่ได้รับอนุมัติแต่ละครั้ง 2. ยอดเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจำแนกตามแบบ บร.4	1. คณะกรรมการกองทุน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4
3. ยอดเงินที่มีการชำระคืน	1. ยอดเงินกู้ที่มาชำระคืนตามกำหนด 2. จำแนกเป็นเงินต้น ดอกเบี้ย ค่าปรับ	1. คณะกรรมการกองทุน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4
4. การใช้เงินตามวัตถุประสงค์	1. จำนวนผู้กู้ที่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ 2. จำนวนผู้กู้ที่ไม่ใช่เงินตามวัตถุประสงค์ 3. เหตุผลที่ไม่ใช่เงินตามวัตถุประสงค์	1. ผู้ตรวจสอบ	1. สัมภาษณ์ผู้ตรวจสอบ

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
	2. ประสิทธิภาพ การเรียนรู้เป็นสมาชิกกองทุน	2. สมาชิกกองทุน	
ระดับรายบุคคล 6. ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ - ผลโดยตรง	1. ผลการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	1. สมาชิกกองทุนที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต
- ผลโดยอ้อม	1. ประสิทธิภาพ 2. การยอมรับจากชุมชน	1. สมาชิกกองทุนที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตตามแบบ บร.10

3.5 วิธีการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้เขียนสารนิพนธ์ได้ทำการ ดังต่อไปนี้

- 1) การสัมภาษณ์โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ ซึ่งบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านโป่งวัวแดง เป็นต้น
- 2) การประชุมเวทีชาวบ้าน และการจัดเวทีประชาคมระดับตำบล
- 3) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม
- 4) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน เป็นต้น (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2544)

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง ประกอบด้วยการรายงาน ข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิพพีโมเดล (CIPP Model) และการรายงานตามวัตถุประสงค์ ของการทำสารนิพนธ์ เพื่อทราบผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของสารนิพนธ์ ดังนี้

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

การประเมินบริบทชุมชน เป็นการประเมินเพื่อใช้ประกอบการคาดการณ์ถึงผลการดำเนิน โครงการ โดยพิจารณาบริบทระดับประเทศและบริบทระดับท้องถิ่นที่มีอยู่ในหมู่บ้านโป่งวัวแดง

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

การประเมินโดยภาพรวมบริบทระดับประเทศ จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความยากจนของประเทศ

ประเทศไทยเรานั้น โดยภาพรวมแล้วอาชีพหลักของประชากรทั้งประเทศส่วนใหญ่คือ อาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องพึ่งพาแหล่งน้ำหรืออาศัยแหล่งเงินทุนในการผลิต สินค้าเกษตรกรรม ทำให้คนกลุ่มนี้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลอื่น ๆ เช่นพ่อค้าคนกลาง ที่คอย เอารัดเอาเปรียบเกษตรกร กดราคาสินค้าทางการเกษตร ทำให้เกษตรกรต้องขายสินค้าในราคาที่ ต่ำกว่ารัฐบาลกำหนด อีกทั้งพ่อค้าคนกลางเหล่านี้ จะเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร ไม่ว่าจะป็นปื๊อ เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ยาปราบศัตรูพืช เป็นนายทุนที่ออกเงินกู้ยืมระบบให้เกษตรกรกู้ เงินเพื่อไปลงทุนในการทำเกษตร ดังคำกล่าวที่ว่า “การทำนาบนหลังคน” กล่าวคือ เกษตรกร เป็นเพียงผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตรให้กับพ่อค้าคนกลาง ไม่มีสิทธิในการต่อรองราคาสินค้า พ่อค้า คนกลางเท่านั้นจะเป็นผู้กำหนดราคาผลผลิตสินค้าทางการเกษตร ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกษตรกรจะต้องมี ชีวิตขึ้นอยู่กับพวกพ่อค้าคนกลางเหล่านี้ ซึ่งเท่ากับว่าเกษตรกรไทยต้องแบกรับภาระหนี้สินร่ำไป บางรายถึงกับขายที่ดินที่นาเพื่อใช้หนี้ให้กับเจ้าหนี้หรือพ่อค้าคนกลาง

อีกทั้งเกษตรกรไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีการผลิต การปลูก พืชเป็นการปลูกพืชซ้ำซากกันมานานหลายปี ไม่มีการเปลี่ยนการปลูกพืชหมุนเวียน ทำให้ดินเสื่อม ผลผลิตตกต่ำ ในขณะที่ต้นทุนทางการผลิตเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย อีกทั้งคุณภาพของชีวิตก็ค่อย ๆ ด้วยสาเหตุ

เหล่านี้จึงทำให้เกษตรกรมีฐานะยากจน เกิดหนี้สินนอกระบบ ดอกเบี้ยสูง ทำให้เกษตรกรต้องแบกรับภาระหนี้สินล้นตัว เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ดังที่พบเห็นกันในปัจจุบัน

2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2541 ได้มีกระแสการตื่นตัวในเรื่องของธุรกิจ SMEs ในประเทศไทยเป็นอย่างมาก นั่นอาจสืบเนื่องมาจากการเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ในเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยต้องประกาศภาวะเงินบาทลอยตัว ทำให้อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ต้องล้มอันเนื่องมาจากภาวะเงินบาทลอยตัว การสั่งสินค้าเข้ามาเพื่อเป็นปัจจัยในการผลิต ต้องมีต้นทุนที่สูงมาก และหนี้สินก็เพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวตามภาวะเงินบาท

ในประเทศไทยมีธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมหรือ SMEs ในกิจการไม่เกิน 100 ล้านบาท หรือมีการจ้างงานในกิจการไม่เกิน 200 คน อยู่ถึง 98 % ของธุรกิจทั้งหมดในภาคอุตสาหกรรม SMEs จึงมีบทบาทที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย ทั้งในการสร้างระบบการผลิตที่ครบวงจร และเป็นแหล่งรองรับแรงงานขนาดใหญ่ (อ้างในเอกสารประกอบการสัมมนา “ทางรอดของธุรกิจ SMEs ในยุค 2000”, 2542)

ในประเทศไทยมองกันว่าธุรกิจ SMEs นี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจของประเทศ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนได้จัดให้มีการอบรมช่วยเหลือและส่งเสริม เพื่อให้ความรู้ความช่วยเหลือแก่ธุรกิจ SMEs อีกทั้งรัฐบาลยังมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้มีความเข้มแข็ง พร้อม ๆ กับการเร่งสร้างผู้ประกอบการ SMEs รายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว

3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยของเรานั้นยังขาดดุลการค้าของต่างชาติอยู่ นั่นเป็นเพราะว่าอุตสาหกรรมหนักของไทยเรานั้น ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ อีกทั้งนิสัยของคนไทยส่วนมากนิยมชอบใช้สินค้าแบรนด์เนม (Brand-name) จากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า รองเท้า น้ำหอม เครื่องสำอาง เครื่องหนัง เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ สร้างความสูญเสียเงินตราของไทยให้กับต่างชาติมาก นั่นเป็นการแสดงให้เห็นว่าคนไทยชอบใช้จ่ายแบบฟุ่มเฟือย และเข้าใจผิดว่า สินค้าเหล่านี้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพใช้แล้วเกิดความภาคภูมิใจในตัวสินค้านั้น ๆ การใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตในประเทศ ส่วนใหญ่จะมองว่าเป็นสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ใช้แล้วไม่เกิดความภาคภูมิใจ ทั้ง ๆ ที่จริงแล้วสินค้าไทยของเรานั้นไม่ได้ด้อยไปกว่าสินค้าจากต่างประเทศ อีกทั้งยังมีความเป็นเอกลักษณ์ เป็นงานที่เกิดจาก

ฝีมือที่ประณีตงดงาม ดังเช่น สินค้าในโครงการของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จะเห็นได้ว่ามีความสวยงามประณีต คุณภาพดี ราคาที่พอซื้อหาได้

4) สภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน

ลักษณะสังคมไทยจะมีความเหลื่อมล้ำกันมาก ระหว่างสังคมเมืองกับชนบท ระหว่างการเกษตรกับอุตสาหกรรม ระหว่างคนจนคนรวย ความนิยมและการบริโภคในกระแสวัฒนธรรมตะวันตกจนลืมความเป็นไทย ก่อให้ความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมดี ๆ ของไทยไป

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ไม่ว่าจะเป็นด้าน การเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยที่เน้นไปสู่ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักละเลยภาคการผลิตทางการเกษตร ซึ่งถือได้ว่าภาคการผลิตทางการเกษตร เป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศไทย กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) การเปิดตลาดการค้าแบบเสรี ทำให้ประเทศไทยต้องตื่นตัวและเข้าแข่งขันกับต่างประเทศมากขึ้น

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทย ทั้งภายในและส่วนที่สัมพันธ์ กับต่างประเทศได้เกิดคู่ขนานไปกับการปรับโครงสร้างในด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบและโครงสร้างของครอบครัวไทย การขยายตัวของชุมชนเมืองอันเป็นผลจากการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากลักษณะเศรษฐกิจที่พึ่งพาการเกษตร มาเป็นเศรษฐกิจพึ่งพา อุตสาหกรรมและการบริการ ทำให้สังคมชนบทของไทย มีแนวโน้มลดสัดส่วนลงตามลำดับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมทำให้รูปแบบครอบครัวไทยซึ่งส่วนใหญ่เคยอยู่ในชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเข้าไปสู่สังคมเมืองกันมากขึ้น

ระบบการเมืองการปกครองไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนและสังคม กล่าวคือเป็นการปกครองของไทยยังเป็นแบบศูนย์รวมอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลาง ไม่มีการกระจายอำนาจลงไปสู่การปกครองแบบส่วนท้องถิ่น ซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ ไม่เอื้อต่อผู้ด้อยโอกาสในสังคมชนบท ทำให้ท้องถิ่นและชุมชนไม่เข้มแข็ง เกิดการพึ่งพานุเคราะห์นอกตลอดเวลา และถึงแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามกระจายอำนาจในการบริหารจัดการลงสู่ท้องถิ่น แต่ด้วยการขาดจิตสำนึก และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ทำให้สังคมชนบทไม่พัฒนาไปได้ดีเท่าที่ควร นั่นเป็นเพราะว่าเกิดการทุจริตคอร์รัปชันจากบุคคลบางคนที่เห็นแก่ได้

5) ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน เกิดจากปัญหาใหญ่ ๆ อัน ประกอบไปด้วย ปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำ ต้นทุนในการผลิตสูงและขาดแหล่งเงินทุน เพื่อใช้ในการผลิต ซึ่งจากการที่รัฐบาลมีนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นสามารถบรรเทา ความเดือดร้อนของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง และช่วยลดปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบไปได้บ้าง

เนื่องจากการกู้ยืมเงินนอกระบบมีอัตราดอกเบี้ยสูง แต่เงินกองทุนดังกล่าวก็ยังไม่สามารถกระจายไปสู่ทุกครัวเรือนได้เพราะจำนวนเงินไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากรในหมู่บ้าน

6) บรรยากศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยในช่วง 40 ปีที่ผ่านมาที่ตั้งอยู่บนหลักทฤษฎีการสร้างควมทันสมัย (Modernization) ที่นำเสนอจากประเทศตะวันตกและใช้ตัวแบบการพัฒนาของประเทศตะวันตกเป็นแม่แบบในการดำเนินการ เริ่มจากการสร้างภาวะทันสมัยให้แก่ประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมและโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามแนวความคิดของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี ได้สร้างวิกฤตให้แก่หมู่บ้านในชนบทและประเทศในลักษณะของความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ทำให้สถาบันครอบครัวล้มเหลวทำให้ครอบครัวแตกแยกกันไป เช่น ไปรับจ้างเป็นกรรมกร เป็นคนใช้ ไปหางานทำในต่างประเทศ ไปเป็นโสเภณี มีการขายลูกให้ไปเป็นโสเภณี เป็นกรรมกรเด็ก ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบท และความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวย่อมทำลายชีวิตแบบชุมชนลง เพราะผู้คนต่างตะเกียกตะกายเอาตัวรอด ชีวิตในเมืองเป็นชีวิตที่ปราศจากชีวิตแบบชุมชน เป็นชีวิตเดี่ยวดายของแต่ละครอบครัว เป็นชีวิตที่ทอดทิ้งคนแก่ เด็ก คนป่วย เป็นสาเหตุให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศน์ชาวบ้านที่ยากจนเป็นหนี้สินข่มตออยู่ในสภาพหน้ามีดและทำได้ทุกอย่าง แม้แต่จะเผาป่า ทำลายป่าไม้ บุกเบิกเข้าไปทำไร่ข้าวโพด ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกอ้อย ทำทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ ความล้มเหลวของการพัฒนาได้สร้างความทุกข์ยากให้แก่ชาวชนบท (การวิจัยชุมชน, 2544)

7) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ การสื่อสารแบบไร้พรมแดน การบริโภคสื่อจากต่างประเทศที่มากขึ้นอันเป็นผลทำให้วิถีการดำรงชีวิต (Life-style) เปลี่ยนแปลงไป เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและรีบเร่ง ก่อให้เกิดการบริโภคกระแสวัฒนธรรมจากต่างชาติ ๆ มากขึ้น การนิยมกระแสตะวันตกทำให้คนไทยลืมนคุณค่าวัฒนธรรมไทย ทอดทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินชีวิตโดยลืมนแบบแผนของวัฒนธรรมประเพณีเดิม สร้างวัฒนธรรมที่ไม่ก่อประโยชน์ต่อชีวิตและสุขภาพ เช่น สถานเริงรมย์ ประเภทบาร์ ไนต์คลับ การพนัน สิ่งเสพติด การขายตัว เป็นต้น

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านโป่งวัวแดง หมู่ 6 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นหมู่บ้านชนบทห่างจากอำเภอปากช่องประมาณ 46 กิโลเมตร สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน เป็นภูเขาล้อม 2 คือทิศเหนือ และทิศตะวันออก เป็นพื้นที่สูงสลับกับพื้นที่ราบ มีร่องน้ำไหลจากเขาจากคำบอกลำของคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน ถึงการตั้งชื่อหมู่บ้านคนเฒ่าคนแก่เล่าว่าที่ให้ชื่อว่าหมู่บ้านโป่งวัวแดง เพราะแต่ก่อนที่บริเวณนี้มีฝูงวัวแดงอยู่มาก และชอบลงมากินดินโป่งที่อยู่บริเวณหลังวัดบ้านโป่งวัวแดงในปัจจุบันเป็นประจำ เลยให้ชื่อว่าหมู่บ้านว่า “บ้านโป่งวัวแดง”

บ้านโป่งวัวแดงเริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2507 หรือประมาณ 38 ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่อพยพมาและเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ นายทวีป ศิริมงคล, นายนายกมล นนทคำจันทร์, นายเพ็ง แสงทอง อพยพมาจากบ้านปางโสก ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และนายอยู่ มีกำปัง อพยพมาจากอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สาเหตุที่คนกลุ่มนี้อพยพย้ายถิ่นฐานมา เพราะย้ายที่เข้ามาหากินใหม่ พื้นที่เดิมที่บ้านปางโสกเป็นดินลูกรังปลูกพืชไม่ค่อยงาม อีกทั้งพื้นที่ใหม่ที่เข้ามาทำกินก็ไม่ต้องซื้อคือเป็นการเข้าไปจับจองกันเอง จึงเป็นสาเหตุที่ต้องอพยพหาที่ทำกินแห่งใหม่

อาชีพครั้งแรกของประชากรที่อพยพมา คือ ทำไร่ข้าวโพด ปลูกฝ้าย ปลูกถั่วเขียว ปัจจุบันนอกจากทำไร่ข้าวโพดเป็นหลักแล้ว ชาวบ้านก็ได้หันมาปลูกผลไม้ชนิดอื่นด้วย จำพวกน้อยหน่าและมะม่วง ทำสวนดอกดาวเรือง ปลูกพืชผักขาย

2) สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันประชากรในหมู่บ้านมีครัวเรือนทั้งหมด 185 ครอบครัวย มีบ้านเรือน 189 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 796 คน แบ่งเป็นชาย 416 คน หญิง 380 คนมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 3,234 ไร่ หรือประมาณ 5.1477 ตารางกิโลเมตร มีโรงเรียนประจำหมู่บ้านในระดับประถมศึกษา 1 แห่ง มีวัด 2 แห่ง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพด รับจ้าง ทำสวนมะม่วง สวนน้อยหน่า มีรายละเอียดยเพิ่มเติมดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของประชากร

ประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	416	52.26
หญิง	380	47.74
รวม	796	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.26 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 47.74

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 วัน-3 ปีเต็ม	8	1.01
3 ปี 1 วัน-6 ปีเต็ม	88	11.05
6 ปี 1 วัน-12 ปีเต็ม	139	17.46
12 ปี 1 วัน-15 ปีเต็ม	82	10.30
15 ปี 1 วัน-18 ปีเต็ม	72	9.05
18 ปี 1 วัน-50 ปีเต็ม	306	38.44
50 ปี 1 วัน-60 ปีเต็ม	42	5.28
60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	59	7.41
รวม	796	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18 ปี 1 วัน-50 ปีเต็ม ร้อยละ 38.44 รองลงมาคืออายุอยู่ระหว่าง 6 ปี 1 วัน-12 ปีเต็ม ร้อยละ 17.46 และส่วนน้อยที่สุดมีอายุอยู่ระหว่าง 1 วัน-3 ปีเต็ม ร้อยละ 1.01

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
รับราชการ	2	1.06
ค้าขาย	7	3.70
เกษตรกรกรรม	119	62.96
รับจ้าง	61	32.28
รวม	796	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม ร้อยละ 62.96 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 32.28 ส่วนน้อยที่สุดประกอบอาชีพรับราชการ ร้อยละ 1.06

ตารางที่ 4.4 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	จำนวน	การใช้น้ำตลอดปี	การใช้น้ำไม่ตลอดปี
ประปาหมู่บ้าน	1	/	/
บ่อน้ำบาดาล	9	/	/
บ่อน้ำตื้น	19	/	/
สระน้ำ	1	/	/
หนอง	1	/	/
คลองน้ำ	2	/	/

จากตารางที่ 4.4 พบว่าประชากรส่วนใหญ่ไม่ต่อขาดแคลนแหล่งน้ำบริโภคทำได้นัก แต่จะขาดแคลนแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับทำการเกษตร ซึ่งพบว่าแหล่งน้ำธรรมชาตินั้นพอถึงฤดูแล้งก็จะขาดแคลนแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตร การเจาะน้ำบาดาลเป็นของตนเองต้องลงทุนสูงมาก เนื่องจากพื้นที่ที่คิดขุดเจาะมีชั้นหินมากมาย เจาะบ่อยากจึงทำให้การเจาะบ่อน้ำบาดาลราคาแพง

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของที่ดินทำกินจำแนกตามการถือครองที่ดิน

ที่ดินทำกิน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1-5 ไร่	38	23.03
6-10 ไร่	29	17.58
11-20 ไร่	55	33.33
21-50 ไร่	31	18.79
51 ไร่ขึ้นไป	12	7.27
รวม	165	100

จาดตารางที่ 4.5 พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีที่ดินทำกิน อยู่ระหว่าง 11-20 ไร่ ร้อยละ 33.33 รองลงมาคือที่ดินทำกินอยู่ระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 23.03 และส่วนน้อยที่สุดมีที่ดินทำกิน 51 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 7.27

3) ด้านเศรษฐกิจหมู่บ้าน

ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตร รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง เศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน โดยเฉลี่ยถือว่าการครองชีพอยู่ในระดับที่ค่อนข้างยากจนเป็นส่วนใหญ่ รายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามรายได้ต่อปี

รายได้ (บาทต่อปี)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1,000-5,000	63	33.33
5,001-10,000	87	46.03
10,001-20,000	21	11.11
20,001-30,000	10	5.29
30,000-50,000	4	2.12
50,001-100,000	4	2.12
รวม	165	100

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาทต่อปี ร้อยละ 46.03 รองลงมา มีรายได้อยู่ระหว่าง 1,000-5,000 บาทต่อปี ร้อยละ 33.33

4) ด้านวัฒนธรรม

ประชากรในหมู่บ้านโป่งวัวแดง ทุกครอบครัวนับถือศาสนาพุทธมีการทำบุญในพิธีกรรมทางศาสนาเช่นวันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสงกรานต์ ประเพณีการทำบุญกลางบ้าน เป็นต้น ซึ่งในหมู่บ้านมีวัดทั้งหมด 2 แห่ง ด้วยกันคือวัดบ้านโป่งวัวแดง และวัดเฉลิมพระเกียรติ ร.9

5) ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ประชากรในหมู่บ้านมีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณีต่าง ๆ โดยมีผู้ชำนาญทางศาสนา เป็นแกนนำในการทำบุญพิธีต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน
- ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่มีฝีมือในเรื่องของการจักสาน โดยเฉพาะคนสูงอายุ
- ด้านองค์กรชุมชนมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนต่าง ๆ ขึ้น เช่น กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง โดยภาพรวมมี ดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้

4.2.1.1 ผลการประเมินบริบท (C: Context) ของหน่วยระบบ A

จากการรับทราบนโยบายของรัฐบาล ทำให้ชาวบ้านเกิดการตื่นตัวว่าจะได้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านที่รัฐบาลจัดสรรมาให้หรือไม่ หรือเป็นเพียงแค่นโยบายที่เขียนไว้เท่านั้นแล้วไม่สามารถนำมาปฏิบัติจริงได้ และประกอบกับเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ต้องไปกู้ยืมแหล่งเงินทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูง ทำให้ชาวบ้านให้ความสนใจในระดับหนึ่งกับนโยบายกองทุนหมู่บ้าน

4.2.1.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (I: Input) หน่วยระบบ A

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเข้าใจในเรื่องของกองทุนหมู่บ้านมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 80 จากการที่รัฐบาลใช้สื่อประชาสัมพันธ์ผ่าน

ทางสถานีโทรทัศน์ และจากการประชุมชี้แจงของคณะกรรมการกองทุน ว่ารัฐบาลมีเงินกองทุนละ 1 ล้านบาท เข้ามาในหมู่บ้าน เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน

2) เงิน 1 ล้านบาท ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านเข้าใจว่า เงิน 1 ล้านบาท ไม่ได้อยู่ในมือของใครคนใดคนหนึ่ง แต่ทุกคนเป็นเจ้าของเงินร่วมกันในการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์เพื่อให้เงินจำนวนดังกล่าวคงอยู่ตลอดไป และยังคงส่งเสริมให้เกิดการออมทรัพย์ในรูปแบบของเงินสัจจะรายเดือน

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโป่งวังแดง มี 15 คน ประกอบด้วย ชาย 10 คน หญิง 5 คน คณะกรรมการมีส่วนช่วยในการรณรงค์ให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และมีส่วนผลักดันในชาวบ้าน เกิดความรู้ความเข้าใจ และยังได้รับความไว้วางใจกับความโปร่งใส ในการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจึงไม่ค่อยมีปัญหาในการทำงานเท่าไร ถึงแม้ในระยะแรก ๆ ยังมีปัญหาเรื่องการอนุมัติเงินอยู่บ้างแต่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านก็ยอมรับในมติการอนุมัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

4) อื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ได้แก่

- เงินที่ผู้ชำระคืน ขณะนี้ถึงแม้ว่าจะยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาในการชำระเงินกู้คืน แต่จากการสัมภาษณ์ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้แสดงความคิดเห็นว่าเมื่อใกล้ถึงเวลาในการชำระหนี้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ก็จะมีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้หรือออกหนังสือเตือนสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนก่อน เพื่อแจ้งเตือนถึงกำหนดการชำระคืนเงินกู้ให้ทราบล่วงหน้า 1 เดือนและเพื่อความสะดวกในการทำงานของคณะกรรมการ และผู้กู้ในกรณีที่ส่งจ่ายเงินคืนเข้าบัญชีเงินล้าน

- ผู้สมัครขอกู้ ในกรณีที่ขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้มีมติในที่ประชุมและได้แจ้งให้สมาชิกผู้กู้ทราบว่าในการขอกู้เงินกองทุนต้องระมัดระวังประสงค์ให้ชัดเจนในการขอกู้ ตามระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านฯ

4.2.1.3 ผลการประเมินกระบวนการ (P : Process) ของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้เงินกองทุน ดังรายละเอียดตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ตารางผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A (กระบวนการคัดเลือกผู้กู้เงินกองทุน)

จุดเด่น	จุดด้อย
<ul style="list-style-type: none"> - ได้ดำเนินการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ในระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน - โปร่งใส ยุติธรรม และเสมอภาค - มีการทำงานเป็นทีม 	<ul style="list-style-type: none"> - การหาผู้ค้ำประกันเงินกู้ต้องมี 2 คน ต้องเป็นสมาชิกกองทุน ผู้ที่มีฐานะยากจนจะประสบปัญหาในการหาคนมาค้ำประกัน

2) การทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน พบว่าผู้ที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าวคือ เภรณูญิกกองทุน ไม่มีความเข้าใจในการทำบัญชี ดังนั้นการจัดทำบัญชีจึงไม่ค่อยสมบูรณ์ครบถ้วนตามกฎหมาย ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.2.1.4 ผลการประเมินผลผลิต (P : Product) ของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

- จำนวนผู้กู้ รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ผลการประเมินผลผลิต ผลโดยตรง ของหน่วยระบบ A (จำนวนผู้กู้)

จุดเด่น	จุดด้อย
<ul style="list-style-type: none"> - มีจำนวนสมาชิกผู้กู้ 49 ราย จากสมาชิกทั้งหมด 97 ราย ที่ให้ความสนใจในการขอกู้เงิน - ผู้กู้ได้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดความขัดแย้งกันระหว่างคณะกรรมการ - ผู้กู้บางรายไม่ยอมรับการตัดสินใจของคณะกรรมการกองทุน

- ยอดเงินให้กู้ รายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ผลการประเมินผลผลิต ผลโดยตรง ของหน่วยระบบ A (ยอดเงินให้กู้)

จุดเด่น	จุดด้อย
- เงินที่ปล่อยกู้รายละ 20,000 บาทผู้กู้สามารถนำเงินที่กู้จากกองทุนไปบรรเทาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพ	- ยอดเงินที่ปล่อยกู้ออกไป ถ้าคณะกรรมการไม่มีการติดตามและตรวจสอบอาจก่อให้เกิดหนี้สูญได้

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า

- จำนวนผู้ที่ได้กู้ รายละเฉลี่ยดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ผลการประเมินผลการผลิต ผลกระทบโดยตรง ของหน่วยระบบ A (จำนวนผู้ที่ได้กู้)

จุดเด่น	จุดด้อย
- สมาชิกที่ประสงค์ขอกู้จำนวน 49 รายได้รับการอนุมัติเงินกู้ทุกราย กู้ได้รายละ ไม่เกิน 20,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่พอเหมาะสำหรับการบริหารจัดการและการติดตามทวงหนี้	- เงินกองทุนที่ผู้กู้ได้ทำการกู้ยืมไปนั้นในบางรายไม่ได้นำเงินไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ยื่นขอกู้ไว้ เมื่อสอบถามผู้กู้บางรายก็บอกว่าเอาไปใช้หนี้สินนอกระบบ เอาไปใช้จ่ายในครอบครัวบ้าง ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการขอกู้

- จำนวนทุนสะสมหมู่บ้าน

จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน พบว่า เป็นการสะสมทุนในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา และสมาชิกกลุ่มเงินกองทุนหมู่บ้าน จำนวนทุนสะสมในหมู่บ้านยังสามารถปล่อยกู้ให้กับสมาชิกในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เช่น สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์การผลิตสามารถกู้เงินได้รายละ ไม่เกิน 2,000 บาท และต้องใช้คืนภายใน 3 เดือน เพราะต้องการให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ คนอื่นได้มีโอกาสในการกู้ยืม

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง กล่าวคือ เป็นการให้ความช่วยเหลือกับคนในหมู่บ้าน ในรูปแบบของเงินกองทุนหมู่บ้าน เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อให้สมาชิกกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสและช่วยเหลือคนทุกระดับในหมู่บ้าน โดยเฉพาะคนยากจนที่ไม่มีหลักทรัพย์ และช่วยลดภาระหนี้สินนอกระบบ

- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ กล่าวคือ เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแสดงความคิดเห็นในการประกอบอาชีพ ในรูปแบบของการจัดเวทีประชาคม

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้นำแต่ละราย

4.2.2.1 ผลการประเมินบริบท (C : Context) เฉพาะตัว ของหน่วยระบบ B พบว่า ผู้มีส่วนใหญ่มีฐานะระดับปานกลาง และค่อนข้างยากจน มีหนี้สินทั้งในและนอกระบบ ที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ไปก็เพื่อนำเงินไปพัฒนาอาชีพ ที่สมาชิกผู้กู้ประกอบอาชีพในปัจจุบันเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าการกู้เงินนอกระบบ

4.2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (I : Input) ของหน่วยระบบ B

1) เงินที่ได้จากการกู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน โป่งวัวแดง พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่นำไปพัฒนาอาชีพ เช่น นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ในแบบขอกู้ แต่มีบางส่วนบางรายที่ไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์

2) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน พบว่า ผู้มีส่วนใหญ่จะได้รับอนุมัติเงินกู้ไม่เกินรายละ 20,00 บาท เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพที่มีอยู่แล้ว เช่น อาชีพทำไร่ข้าวโพดผู้กู้ก็นำเงินที่ได้จากการกู้ยืมเงินกองทุนไป เพื่อเตรียมดินสำหรับการปลูกข้าวโพดในฤดูกาลที่ 2 เพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ซื้อปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น

3) เทคนิควิธีทำงาน อาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ได้หันมาพึ่งพาการใช้เทคโนโลยีในการเพาะปลูกมากขึ้น เพราะประหยัดเวลาในการทำงานอีกทั้งเป็นการประหยัดต้นทุนเมื่อเทียบกับการใช้แรงงานคนอย่างเดียว

4.2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการ (P : Process) ของหน่วยระบบ B

1) การทำกิจการที่ถูกต้องวิธี พบว่าอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วก็จะเผาพรวนดินข้าวโพดทิ้งทุกปี ๆ ซึ่งเป็นวิธีที่ผิดเพราะการเผาจะทำให้หน้าดินเสีย อีกทั้งชาวบ้านไม่เข้าใจในองค์ประกอบของดิน ว่าควรปรับปรุงเติมสารอาหารชนิดใดให้กับดินบ้าง การทำไร่ข้าวโพดจะเป็นการทำในลักษณะการสืบทอดกันมา ไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาทำให้ผลผลิตที่ได้ตกต่ำ ในขณะที่ต้นทุนก็สูงขึ้นเรื่อย เพราะการใช้ปุ๋ยเคมีที่มากจนเกินไป เนื่องจากผู้มีส่วนใหญ่นำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ แต่ประสบปัญหาภัยแล้งและราคาผลผลิตตกต่ำ และส่วนใหญ่ผู้กู้ไม่ได้ทำบัญชีรายรับรายจ่าย การวิเคราะห์ประเมินต้นทุนกำไร

2) การหาตลาด ตลาดที่รองรับผลผลิตของเกษตรกรส่วนมากแล้วจะเป็นพ่อค้าคนกลางที่เป็นคนเข้ามารับซื้อผลผลิตของเกษตรกร อีกทั้งยังเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าของชาวเกษตรกรด้วยทำให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ต่ำกว่าที่รัฐบาลรับประกันราคาผลผลิต

3) การหาวัตถุดิบ วัตถุดิบที่ได้เช่นเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด เกษตรต้องซื้อจากพ่อค้าคนกลาง ซึ่งราคาค่อนข้างสูง จากการสอบถามเกษตรกรพบว่า ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดประมาณ 95 บาทต่อกิโลกรัม ราคาปุ๋ยเคมีอย่างใช้กันทั่วไป (50 กิโลกรัม) ราคาจะอยู่ที่ประมาณกระสอบละ 350 – 450 บาท ซึ่งเราจะเห็นว่าวัตถุดิบที่นำมาใช้ในปัจจัยการผลิตจะมีต้นทุนสูงมาก

4.2.2.4 ผลการประเมินผลผลิต (P : Product) ของหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

รายได้เป็นเงิน พบว่าผู้กู้ ที่กู้ไปเพื่อทำไร่ข้าวโพดนั้น ขณะนี้รายได้ยังไม่เกิดขึ้น ส่วนผู้กู้ที่กู้เงินไปเพื่อเลี้ยงสัตว์ ต่างให้ความคิดเห็นว่า ถ้าต้องขายสัตว์เลี้ยงภายใน 1 ปี เพื่อนำเงินไปใช้หนี้กองทุน รายได้หักจากการใช้หนี้แล้ว ก็จะเสมอตัวคือ ไม่ได้กำไรมากหรือขาดทุน แต่ถ้าขายในปีที่ 2-3 จะขายได้ราคาดีและมีกำไร

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้ได้ขยายกิจการ พบว่าผู้กู้เงินมีอยู่ 3-4 ราย ที่กู้ไปแล้วและนำเงินกู้ไปทำไร่ข้าวโพด ปลูกพริกในฤดูกาลแรก ต้องประสบกับปัญหาภัยแล้ง พืชไร่ตายหมดเพราะไม่มีน้ำทำให้ขาดทุน

ส่วนผู้กู้ที่กู้ยืมเงิน ไปเพื่อ เลี้ยงโคเนื้อ และสุกร เกษตรกรบางรายที่เลี้ยงโคเนื้ออยู่แล้ว ก็นำเงินที่ได้จากการกู้ยืม ไปซื้อโคเนื้อมาเพิ่ม ซึ่งเป็นการต่อยอดการประกอบอาชีพออกไป เช่นเดียวกับอาชีพค้าขาย ก็ได้นำเงินที่ได้จากการกู้ไปซื้อสินค้าเข้าร้าน

3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง พบว่า เมื่อผู้กู้ส่วนใหญ่ นำเงินกู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพจริง ๆ จะช่วยลดการพึ่งพานายทุนนอกระบบ การเงินกู้นอกระบบ นอกจากต้องเสียอัตราดอกเบี้ยที่แพงแล้ว เกษตรกรยังต้องพึ่งพาพวกเขาเหล่านี้ไปเรื่อย ๆ

ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่าเมื่อผู้กู้ที่ได้กู้เงินกองทุนเพื่อไปพัฒนาอาชีพจริง ๆ ช่วยให้สมาชิกผู้กู้ลดภาระรายจ่ายดอกเบี้ยที่สูงจากการกู้เงินนอกระบบ

4.4.2 ท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการทำงาน และตัวคณะกรรมการเองก็มีความรู้ความสามารถ ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในระดับหนึ่ง คณะกรรมการกองทุนบางคนมีประสบการณ์ในการเป็นกรรมการหมู่บ้าน เป็นกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำประปา ถึงแม้ว่าในระยะแรกจะมีปัญหาอยู่บ้างเพราะกรรมการบางคนมีหลายบทบาทหน้าที่ ทำให้งานบางอย่างมีความบกพร่อง เพราะความสับสนในบทบาทหน้าที่ ดังนั้น คณะกรรมการบางคนจึงอาจรับงานหรือภาระหน้าที่ของคณะกรรมการคนอื่นมาทำ ทำให้งานบางอย่างเกิดความล่าช้า

มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และสามารถเข้าตรวจสอบบัญชีได้อย่างโปร่งใส อีกทั้งยังให้ความสำคัญภาคในการคัดเลือกผู้กู้และพิจารณาอนุมัติเงินกู้ มีการระดมเงินฝากสมาชิกกองทุนทุกเดือน

และหลังจากที่มีบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน เข้าไปช่วยเหลือในส่วนของการจัดเตรียมเอกสาร การปิดบัญชี และคอยประสานงานกับทางราชการ ทำให้คณะกรรมการกองทุนดำเนินการไปในทางที่ดีขึ้น

4.4.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่าการที่รัฐบาลส่งเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำนวน 1 ล้านบาท ลงมาในแต่ละหมู่บ้านให้บริหารจัดการเงินกองทุนกันเองนั้น โดยมีหน่วยงานของรัฐคอยเป็นที่เลี้ยงนั้น ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ การปรับตัวในการพัฒนาเพื่อให้ตนเองอยู่รอด และเป็นการเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในรูปแบบของการจัดเวทีประชาคมทั้งในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล และถึงแม้ว่าท้องถิ่นยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมดยังคงต้องอาศัยความช่วยเหลือจากส่วนราชการและชุมชนภายนอกอยู่

4.4.4 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ พบว่า

4.4.4.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินงานกองทุน

1) สมาชิกในท้องถิ่นมีการพึ่งพาอาศัยกันแบบพี่น้อง ซึ่งเอื้อต่อการดำเนินงานกองทุน กล่าวคือ คณะกรรมการสามารถเข้าถึงสมาชิกทุกคนได้

2) ภายในหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบของ กลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งเป็นการระดมเงินทุนในรูปแบบของการออมเงินทุกเดือน เดือนละ 10-20 บาท ซึ่งแล้วแต่ความสมัครใจของสมาชิก และภายในอนาคตมีแนวโน้มว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ จะทำการรวมกลุ่มกันจัดตั้ง เป็นกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์

3) ภาระกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีความเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ สมาชิกให้ความเคารพ ทำให้การบริหารงานในส่วนของกองทุนหมู่บ้านเป็นไปอย่างยุติธรรม และมีความโปร่งใส สามารถเรียกประชุมสมาชิกให้เข้าร่วมประชุมได้

4) เงิน 1 ล้านบาท ที่เข้ามากระตุ้นเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านนั้นช่วยสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ เนื่องจากว่ารัฐให้ความสำคัญกับประชาชนในระดับรากหญ้า ช่วยลดปัญหาการเอาัดเอาเปรียบจากนายทุนเงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยสูงกว่าเงินกองทุนหมู่บ้าน เมื่อประชาชนกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ก็จะทำให้เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวแล้วประชาชนยังเหลือเงินมากกว่าเดิมหลังจากหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และใช้คืนเงินกู้แล้ว

4.4.4.2 ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ไม่ติดตามเงินกู้ที่ได้อนุมัติให้กับสมาชิกผู้กู้ไปแล้วอย่างจริงจัง นั่นเป็นเพราะว่าความสนิทสนม ทำให้เกิดความเกรงใจซึ่งกันและกันซึ่งผู้กู้บางรายก็ได้นำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ขอกู้

2) ฝ่ายตรวจสอบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีบทบาทในการตรวจสอบสมาชิกผู้กู้อย่างจริงจัง

3) สมาชิกในชุมชนโดยส่วนรวมส่วนมากเป็นลูกหนี้รายทุนและเป็นลูกหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส)

4) การจัดทำบัญชีเงินล้าน (บัญชี 1) และบัญชีเงินสัจจะ (บัญชี 2) เหม่ญกัที่ ทำหน้าที่บันทึกบัญชีขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ซึ่งทางเหม่ญกัเองก็บอกว่าบัญชีบางรายการก็ไม่เข้าใจเลย ไม่รู้ว่าจะลงบัญชีด้านไหน ไม่เข้าใจในระบบบัญชี บิดงบการเงินไม่ได้ บางครั้งต้องไปสอบถามการลงบัญชีของหมู่บ้านอื่นว่าทำอย่างไร

5) การแบ่งอำนาจหน้าที่ในการทำงานยังขาดความชัดเจน งานไปตกอยู่กับคณะกรรมการคน ๆ เดียวเยอะมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการจัดทำเอกสาร การเก็บเงินสัจจะ การจัดการประชุม เป็นต้น

7) สมาชิกผู้กู้บางรายไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบ เนื่องจากคิดว่าเงินนี้เป็นภาษีของประชาชน ที่รัฐบาลจัดสรรมาให้ ถือว่ารัฐบาลจัดสรรมาให้แล้วจะไม่เรียกเงินกลับคืน

4.4.5 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านโป่งวัวแดง

- 1) สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 83.3
- 2) สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 88.6
- 3) สมาชิกในชุมชนยกย่องคนทำความดี ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 76.6

4) สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ในระดับดีมากคิดเป็นร้อยละ 46.6

5) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม จำนวน 3 ครั้งต่อเดือน

6) ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุม หรือเสวนาอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 83.3

7) ในชุมชนมีผู้นำที่ดีมีคุณธรรมสมาชิกในหมู่บ้านตอบว่าใช่คิดเป็นร้อยละ 56.6

8) ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน สมาชิกส่วนใหญ่ตอบว่าใช่ คิดเป็นร้อยละ 96.6

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านโป่งวัวแดง หมู่ 6 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สรุปและอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- 2) เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3) เพื่อศึกษาถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้าน โป่งวัวแดง และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

5.2 วิธีดำเนินการ

- 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดงซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่
- 2) ใช้ชีพีโมเดล วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้และตัวแปร เก็บข้อมูล
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบรายงาน (ปร.) ต่าง ๆ และทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
- 4) สรุปผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.3 ผลการดำเนินการ

- 1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผลการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โป่งวัวแดงและรวมทั้งชาวบ้านมีความเข้าใจในเรื่องของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองคิดเป็นร้อยละ 80

2) กองทุน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านประชาชนทุกคนในหมู่บ้านโป่งวัวแดงช่วยกันรับผิดชอบการจัดการดูแล และนำเงินไปพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นรักษาเงินบาทให้คงอยู่ คอกผลที่เกิดจากเงินกองทุนก็ถูกนำจัดสรรเพื่อสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน

อภิปรายผล

5.4.1 กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

1) ท้องถิ่นมีกองทุนหมุนเวียนซึ่งได้รับความสนใจจากชาวบ้านและต่างกู้เงินจากกองทุนไปเพื่อพัฒนาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการทำไร่ข้าวโพด การเลี้ยงสัตว์ และการค้าขาย เป็นการกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ

2) การบริหารกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง มีรูปแบบการจัดองค์กรอย่างชัดเจนมีการคณะกรรมการบริหารกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงาน

3) การมีการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง การเกิดกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ แม้ว่าจะยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมดยังคงต้องพึ่งพาอาศัยความช่วยเหลือจากส่วนราชการและชุมชนภายนอก

5.4.2 ปัจจัยด้านบวกด้านลบที่ส่งเสริมขัดขวางการดำเนินกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง

1) ปัจจัยด้านบวก คือ ชุมชนมีการพึ่งพากันแบบพี่น้อง มีการรวมกลุ่มกันในแบบต่าง ๆ มีประธานกองทุนที่มีความเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ

2) ปัจจัยด้านลบ คือ คณะกรรมการกองทุนไม่มีการตรวจสอบการใช้เงินกู้ ฝ่ายตรวจไม่มีการทบทวนในการตรวจสอบ สมาชิกในหมู่บ้านส่วนมากเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบการกำบัญชีขาดความเป็นระบบ การแบ่งอำนาจหน้าที่ในการทำงานขาดความชัดเจนและสมาชิกบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ

5.2.3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านโป่งวัวแดง พบว่าสมาชิกในบ้านมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ ยกย่องคนทำความดีปานกลาง ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันดีมาก สมาชิกมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมจำนวน 3 ครั้งต่อเดือน ในหมู่บ้านมีผู้นำที่มีคุณธรรมร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกของหมู่บ้าน

บรรณานุกรม

กฤษณ์รัตน์ ทวีวงศ์, พิรุณา พลศิริ และเพ็ชรใจ โพธิ์ถาวร. 2542. “ทางรอดของรัฐกิจ SMEs ในยุค 2000” กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุน และติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.

_____. 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง. 2544. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง. นครราชสีมา.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสันติยั่งยืน. 2544. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสันติยั่งยืน. ขอนแก่น.

กำแพงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ศ.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร แถลงต่อรัฐสภา : 2544.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. “SMEs” เอกสารเผยแพร่.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, สำนักงาน. 2544. คู่มืออาจารย์ผู้สอนและอาจารย์นิเทศหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. นครราชสีมา.

สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2545. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. นนทบุรี : บริษัท เอส อาร์ ฟรินดิง แมส โปรดักส์ จำกัด.

_____. 2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. นนทบุรี : บริษัท เอส อาร์ ฟรินดิง แมส โปรดักส์ จำกัด.

_____. 2545. ชุดวิชาสารนิพนธ์. นนทบุรี : บริษัท เอส อาร์ ฟรินดิง แมส โปรดักส์ จำกัด.

ประวัติผู้เขียน

นางสาวสายสุนีย์ พรอินทร์

เดือน ปีเกิด

29 พฤศจิกายน 2519

การศึกษา

ชื่อสถาบัน

ปีที่สำเร็จการศึกษา

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

2545

ศิลปศาสตรบัณฑิต

สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

2542

มัธยมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนปากช่อง

2538

มัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนปากช่อง

2535

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

4.3 ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ อาชีพที่น่าสนใจได้แก่

อาชีพจักสาน ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ วัตถุดิบในการทำสิ่งจักสาน เช่น ไม้ไผ่ หวาย ลวด เชือก น้ำมันยาง อุปกรณ์ในการทำ เช่น มีด หินลับมีด เลื่อย เป็นต้น

ปัจจัยนำเข้าเหล่านี้ หาได้ในท้องถิ่น ไม่ต้องซื้อจากข้างนอกเพราะในหมู่บ้านโป่งวัวแดง มีคนทำอาชีพจักสานไม่กี่ปคน อีกทั้งทรัพยากรจำพวก หวาย ไม้ไผ่ก็หาได้ง่ายในท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตก็เป็นหวายอย่างดี

กระบวนการที่ดี ได้แก่ ต้องหาตลาดรองรับ ปัจจุบันสิ่งจักสานเหล่านี้ มีตลาดรองรับ กล่าวคือ เป็นการขายในลักษณะของการขายตรง คือมีผู้มาสั่งให้ผลิตซึ่งผู้ตั้งผลิตภัณฑ์เป็นชาวเกษตรกรที่ปลูกน้อยหน่า มะม่วง ข้าวโพด เป็นต้น ซึ่งต้องส่งของล่วงหน้ากันเป็นเดือน เช่น แข่งเก็บน้อยหน่า แข่งเก็บข้าวโพด แข่งในมะม่วง ตะกร้าใต้น้อยหน่า เป็นต้น

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่เลือกใช้ ไม้ไผ่ที่ได้ตามอายุของการใช้งาน ไม่อ่อนหรือแก่จนเกินไป จะทำให้อายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์เหล่านี้ใช้ได้หลายปี ด้านคุณภาพทางด้านจักสานมีสูง ต้นทุนในการผลิตต่ำ อีกทั้งผู้ผลิตมีประสบการณ์และความชำนาญในการทำมานานหลายปี เป็นที่เชื่อถือของคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย

ปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ปริมาณที่ทำไม่มากหรือน้อยจนเกินไป เนื่องจากเป็นงานสั่งทำ บางช่วงไม่มีลูกค้ามาสั่งทำ ผู้ผลิตก็จะผลิตไปเรื่อย ๆ รอลูกค้ามาสั่งซื้อ เพราะคิดว่าเป็นการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ และปัจจุบันความต้องการของตลาดก็มีมาก เพราะตอนนี้เป็นฤดูเก็บเกี่ยวน้อยหน่า

4.4 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.4.1 ท้องถิ่นมีกองทุนหมุนเวียน พบว่า เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ลงมาสู่หมู่บ้านแห่งละ 1 ล้านบาท ได้รับความสนใจจากชาวบ้านเป็นอย่างดี อัตราดอกเบี้ยก็ต่ำกว่าการไปกู้เงินนอกระบบ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรต่างให้ความสนใจในการขอกู้ยืมเงินมาเพื่อพัฒนาอาชีพ เช่น กู้เงินไปเพื่อทำไร่ข้าวโพด เงินที่ได้จากการกู้ยืมมาเกษตรกรส่วนใหญ่ได้นำไปซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด และนำไปใช้จ่ายในการเตรียมดินในการเพาะปลูก กู้ไปเพื่อเลี้ยงโคเนื้อและค้าขาย จำนวนเงินที่ปล่อยกู้ให้กับสมาชิกกองทุน ได้เกิดการหมุนเวียนภายในและภายนอกหมู่บ้านคือ สมาชิกนำเงิน ไปใช้จ่ายเพื่อการซื้อปัจจัยในการผลิตทางการเกษตรนำไปซื้อโคเนื้อและสุกร

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง

ควรปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยลงมาให้เหลือ ร้อยละ 10 ต่อปี เพราะว่าชาวบ้านส่วนมากจะมีหนี้สินทั้งในและนอก มีฐานะค่อนข้างยากจน และอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรองลงมาจากอาชีพเกษตรกรรม

5.5.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง

1) ฝ่ายตรวจสอบภายใน ยังไม่มีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายในเพื่อเข้าไปตรวจสอบ กำกับดูแลบัญชีกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งขัดต่อกฎระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2) กรรมการกองทุนควรจัดทำบัญชี และควรปิดประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกรับทราบผลการประกอบการ ทูกรอบ 3 เดือน ต่อครั้ง ซึ่งจะเห็นว่าตั้งแต่การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและได้ดำเนินการมาหลายเดือนแล้ว ยังไม่มีการดำเนินการเลยซึ่งขัดต่อกฎระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โป่งวัวแดง ข้อ 43

3) ฝ่ายตรวจสอบ ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโป่งวัวแดง ไม่มีการติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิก สมาชิกผู้กู้บางรายที่กู้เงินไปแล้วจำนวน 20,000 บาท แต่ไม่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่เขียนไว้ในแบบขอกู้เงินกองทุน ทั้ง ๆ ที่เห็นและมีพยานหลักฐาน แต่ฝ่ายตรวจสอบรวมทั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ละเลยหน้าที่การดำเนินการตรวจสอบทั้งที่กฎระเบียบกองทุนหมู่บ้านเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า คณะกรรมการสามารถยึดเงินคืนพร้อมทั้งดอกเบี้ยได้ แต่ทางคณะกรรมการกองทุนไม่ได้มีการติดตามหรือตรวจสอบเลย

4) ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนเรื่องการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน ขณะนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการทำบัญชีเงินล้าน (บัญชี 1) และบัญชีเงินสัจจะ (บัญชี 2) เพราะเป็นเรื่องละเอียดรอบคอบต้องใช้ความระมัดระวังในการจัดทำบัญชี คณะกรรมการอบรมเพียงไม่กี่ครั้งที่หน่วยงานภาครัฐจัดอบรม ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัญหาต่อการจัดทำบัญชีของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป หรือเพิ่มเติม

ในส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้าน ผู้วิจัยอยากจะให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อนำมาพัฒนาในคนในท้องถิ่นนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยไม่อยากจะให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้เลือนหายไปกับกาลเวลา และไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะเขาวชนรุ่นใหม่ที่ต่างไม่รู้จักและไม่รู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นผลจากการศึกษาวิจัยจะนำไปสู่การรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มองค์กรขึ้นภายในท้องถิ่น และเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น